

УДК 94(477:456.31)“1991/2005”

Тарас Горбачевський*кандидат історичних наук,**молодший науковий співробітник**Центру дослідження українсько-польських відносин**Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України**ORCID.org/0000-0001-9358-0443,**horbaczewski.taras@gmail.com**DOI: 10.33402/up.2018-11-131-139*

УКРАЇНА – ВАТИКАН: МІЖДЕРЖАВНІ ТА МІЖЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ (1991–2005)

У статті розглянуто етапи становлення дипломатичних відносин між Україною та Ватиканом у 1990-х роках. Прослідковано хронологію офіційних зустрічей та візитів офіційних осіб, виявлено причини труднощів із затягуванням відкриття українського посольства у Ватикані. Ватикан був зацікавлений у тісних взаєминах з Україною, де Католицька Церква отримала рівні права поруч з іншими конфесіями, що слугувало підставою та прикладом для подальшого поглибленого діалогу взаєморозуміння із Російською православною церквою (РПЦ). Папське представництво в Україні ставило за мету захист статусу Католицької церкви, забезпечення релігійної свободи.

Проаналізовано політику Ватикану щодо незалежної України, його підтримку в прагненнях держави до євроінтеграції. Встановлено важливість візиту Папи Римського Івана Павла II та його діалогу в українському суспільстві для розвитку міжцерковної співпраці, міжконфесійного діалогу, українсько-польського примирення в питаннях історичної пам'яті. Нерозв'язаність міжконфесійних суперечок згладжувала діяльність Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, роботу яких було позитивно оцінено участю у засіданні самого папи. У виступі перед аудиторією Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій Папа наголосив на мультикультурності простору України.

Простежено рамки співпраці України та Ватикану в гуманітарній політиці, соціальних та освітніх програмах. Відзначено, що співпраця між обома державами сприяла росту морального авторитету України як європейської держави із західноєвропейськими цінностями. Держави, які прагнуть до вступу в Європейський союз (між ними Україна) приділяли велику увагу духовним чинникам євроінтеграції, залучаючись до різноманітних форумів та зустрічей, що проводив Ватикан.

Ключові слова: Україна, Ватикан, Католицька Церква, дипломатичні відносини, екуменізм.

Горбачовська перебудова в Радянському Союзі сколихнула та змінила різні аспекти життя суспільства, серед іншого духовні та моральні орієнтири, які стали

опиратися на легальну діяльність Церков. Відновлення структур Католицької Церкви, демократизацію в радянському суспільстві активно пропагував Ватикан. Офіційні відносини з Радянським Союзом були започатковані 15 березня 1990 р. Через рік глава Української греко-католицької церкви (УГКЦ) Мирослав Любачівський з благословення папи Івана Павла II повернувся до України. Як представник папи, він провів низку зустрічей з Леонідом Кравчуком, Вітольдом Фокінім, здійснив державницький виступ з трибуни Верховної Ради України, заохочуючи державотворчі процеси в Україні. Католицька Церква в СРСР була на четвертому місці за кількістю вірян поряд з іншими конфесіями та представляла не тільки релігійне, але й політичне об'єднання, центром якого був Ватикан. З Папським престолом радянська влада вимушена була рахуватися, зважаючи на той авторитет, яким він володів у країнах Західної Європи поза залізною завісою. Позаяк офіційно заборонити функціонування Церкви в СРСР з оголошеною «свободою віри» не вдалося, комуністи використовували пропаганду, все більші майнові обмеження, арешти, переслідування священників та вірян упродовж десятиліть¹.

Михайло Горбачов запевнив папу на зустрічі 1 грудня 1989 р. в реальності визнання права вірян на задоволення їхніх духовних потреб. Згодом колосальну роль папи у розпаді Радянського Союзу визнав сам президент СРСР².

Дипломатичні відносини між Україною та Ватиканом вперше було встановлено за часів Української Народної Республіки (УНР) (1918–1919). Керівником дипломатичної місії УНР при Святому Престолі був граф Михайло Тишкевич³. Після проголошення Україною незалежності та Всеукраїнського референдуму (грудень 1991 р.) зав'язалися тісніші контакти. Важливим кроком стали міждержавні перемовини між Святим Престолом та Україною 9–12 січня 1992 р. в Києві, в ході яких завершилося встановлення дипломатичних відносин між двома державами в формі нунціатури в Києві та українського посольства у Ватикані. Офіційне визнання України як незалежної держави Ватикан підтвердив 8 лютого 1992 р. Першим апостольським нунцієм в Україні вже в березні 1992 р. став Антоніо Франко, який у серпні вручив вірчі грамоти президенту Л. Кравчуку та безпосередньо приступив до виконання своїх обов'язків. Міждержавні відносини між Україною і Святим Престолом було започатковано візитом до Ватикану у квітні 1993 р. міністра закордонних справ України А. Зленка, під час якого він зустрівся з Папою Римським Іваном Павлом II. Перший офіційний візит до Ватикану Президента України Л. Кучми та його аудієнція в Папи Римського відбулася на початку травня 1995 р.⁴ Через фінансові проблеми Україна

¹ о. Вишковський П. Переслідувана Церква. Католики України в часи комуністичного режиму. Київ: Вістка, 2016. С. 46.

² Там само. С. 77.

³ Україна – Ватикан: відносини довіри. URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina__vatikan__vidnosini_doviri.html

⁴ Українсько-ватиканські відносини. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8

зволікала з відкриттям посольства у Ватикані, а контакти через акредитованих послів в Італії не схвалювала дипломатія Святого Престолу. Вирішенням дипломатичного непорозуміння став Указ Президента Леоніда Кучми, який призначив Н. Ковальську (посла в Швейцарії) за сумісництвом надзвичайним і повноважним послом України у Ватикані від 9 вересня 1998 р.⁵ У Києві ж за 25 років працювало кілька нунціїв (арх. Антоніо Франко, Никола Етерович, Іван Юрковіч, Томас Галліксон, Клаудіо Гуджеротті)⁶. Як зазначали експерти, однією з проблем Ватикану був брак людей на дипломатичній службі слов'янського походження, які би сповна розуміли проблеми краю. Без сумніву, Ватикан був зацікавлений у тісних взаєминах з Україною, де Католицька Церква отримала рівні права з іншими конфесіями, що слугувало підставою та прикладом для подальшого поглибленого діалогу взаєморозуміння із Російською православною церквою (РПЦ). Папське представництво в Україні ставить за мету захист статусу Католицької Церкви, забезпечення релігійної свободи, прав людини, налагодження екуменічного та міжцерковного діалогу.

Поглибило двосторонні взаємини запрошення та приїзд Папи Римського в Україну 2001 р. Звичайно, українське керівництво враховувало ризики, запрошуючи главу Католицької Церкви в державу з переважною більшістю православного населення, невизначеністю у взаєминах православних між собою та позицією РПЦ, де візит папи сприймали як наступ католицизму. Україна впродовж століть перебувала у сфері впливу сусідніх держав, також під впливом грецької та латинської культур, тому правильним є твердження, що історія християнства на цих землях відображає досвід, який походить зі Сходу та Заходу⁷.

Подорож папи стала визначною в новітній історії України для християнського братерства між поляками та українцями⁸. Головну мету приїзду папа вбачав у підтриманні миру. У вітальному слові, відкидаючи усі підозри в прозелітизмі, він звернувся до «православних братів: єпископів, монахів, священників і вірян, які становлять більшість громадян країни»⁹. Папа наголосив на важливості порозуміння між Церквами – Римською та Київською, пошуку шляху «повної єдності».

З моменту набуття незалежності Ватикан підтримував Україну в її євроінтеграційних прагненнях, усвідомлюючи, що історично вона слугує мостом між Сходом і Заходом. Папа Іван Павло II зазначив, що «Україна має виразне європейське покликання, яке підкреслюють також християнські корені вашої культури». У вітальному слові папа не випадково згадав світові війни, голодомори, Чорнобиль, співпереживаючи з українським народом трагічні події його історії.

⁵ Козлов В. Дипломатія Святого Престолу в пост біполярній системі міжнародних відносин за часів понтифікату Іоанна Павла II. Вінниця: КНИГА-ВЕГА, 2008. С. 104–105.

⁶ Апостольська нунціатура в Україні. URL: http://risu.org.ua/ua/index/reference/major_religions/~%D0%A0%D0%9A%D0%A6/33663/

⁷ о. Вишковський П. Переслідувана Церква... С. 20.

⁸ Olbromski M. Wielkie dni Lwowa. Razem Papież Jan Paweł we Lwowie czerwiec 2001. Pszemyśl, 2001. 40 с.

⁹ Пилипюк В. Україно, ти моя молитва... Візит глави держави Ватикан папи римського Івана Павла II в Україну 23–27 червня 2001 року. Київ, 2001. С. 20.

Виразив сподівання, що ці гіркі сторінки історії не загальмують сучасного поступу на єдиному правильному шляху до братерства та співпраці¹⁰.

Папа підтримав концепцію без'ядерного статусу України: «Міжнародна спільнота високо цінить досягнення на шляху до зміцнення миру та послаблення суспільно-політичних напружень, беручи до уваги місцеві особливості»¹¹.

Міжконфесійні суперечки згладжувала діяльність Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій, роботу якої папа оцінив, взявши участь у засіданні, де наголосив на мультикультурному просторі України. Жертви євреїв часів голокосту, комуністичного режиму, Бабин яр, злочини проти мусульман України, татар – все це спричинило бесіду про цінності та релігійні свободи як необхідні елементи демократичного суспільства. Понтифік радив «через відкритий, витривалий і чесний діалог знаходити відповідні рішення, завжди зберігаючи атмосферу щирої толерантності та активної співпраці задля спільного добра»¹².

Ще одним важливим посланням папи під час візиту в Україну був заклик до єдності й добросусідства: «Щоб усі були одне – це таємниця Церкви, яка не нехтує людиною, її культурою та історією, але включає її в сопричастя Святої Трійці. ...Співіснування у любові покликане стати зразком єдності, складовою законного плюралізму і гарантованого Єпископом Риму, наступником святого апостола Петра».

Українсько-польські взаємини почали змінюватися на краще після приїзду папи, адже у своїх проповідях у Львові Іван Павло II головну увагу приділив саме відносинам обох народів, їхній нормалізації на основі взаємопрощення складного суперечливого минулого. Під час Помаранчевої революції поряд з українськими на майдані майоріли й польські стяги. Мало хто очікував такої підтримки українцям, як її виявили брати-поляки. До такої акції спричинився і Святіший Отець. Про мету згоди обох народів засвідчив лист Папи, присвячений 60-й річниці Волинської трагедії. Головна ідея послання – очищення пам'яті про ті події від образи та помсти, потреба виховання молоді в дусі єднання, без недовіри та насильства. «Висловлюючи задоволення з того, що християнські спільноти України й Польщі стали ініціаторами цього відзначення, щоб зробити свій внесок у загоєння і зцілення ран минулого, заохочую обидва братні народи незмінно вести пошук співпраці і миру», – читаємо у листі папи Івана Павла від 7 липня 2003 р.

Під час перебування в Україні Святіший Отець у проповідях порушив питання поєднання Церков, наголосив на неможливості поглинання та необхідності знати та берегти обрядову спадщину Східних Церков, зокрема тут йдеться і про УГКЦ, важливості дотримання повноти християнської традиції, рівноправності в Україні РКЦ та УГКЦ. Вплив приїзду глави РКЦ на українців важко переоцінити. В Україні всі засоби масової інформації приділили головну увагу цій події, аналізували

¹⁰ Пилипюк В. Україно, ти моя молитва... С. 37.

¹¹ Там само. С. 44.

¹² Там само. С. 79.

розвиток християнства на українських землях, проповіді папи, роль РКЦ в Україні та долю християнства загалом¹³.

Міжрелігійний конфлікт в Україні наприкінці 1980-х років, пов'язаний з переходом (нерідко силовим поверненням) православних храмів греко-католикам призвів до тривоги Ватикану та заклику до пошуків компромісу в душі християнської любові¹⁴. Водночас Ватикан апелював до тяглості католицької традиції в Західній Україні. «Блаженний Архиспископ Більчевський був висвячений Кардиналом Яном Пузиною, єпископом Краківським. Поруч із ним як співсвятителі були блаженний Йосиф Севастіян Пельчар, єпископ Перемиський, і Слуга Божий Андрей Шептицький, греко-католицький Архиспископ. Чи це не була подиву гідна подія? У цьому випадку Дух Святий звів разом трьох великих Пастирів, з яких двоє вже проголошені блаженними, а третій, якщо це Богові угодне, ним буде... Ця їхня єдність залишається як знак і заклик до вірян обох громад, які за їхнім прикладом запрошені будувати сопричастя, якому підступно перешкоджають спомини історичних подій і упередження, зроджені націоналізмом. Сьогодні відчуваємо внутрішній поштовх визнати ті невірності Євангелії, яким піддалося немало християн як польського, так і українського походження, які проживають у цих місцевостях. Тепер настав час відмежуватися від болісного минулого. Християни обох національностей мають крокувати разом в ім'я єдиного Христа Ісуса»¹⁵. «Очищення історичної пам'яті нехай схиляє всіх до переваги того, що об'єднує, над тим, що розділяє, щоб будувати разом майбутнє взаємної поваги, братньої співпраці і справжньої солідарності»¹⁶. Суть неодноразових закликів до владних посадовців зводилася до простих речей: протягом останніх сторіч нагромадилося забагато стереотипів, взаємних образ та нетерпимості. Єдиний спосіб звільнитися від них – переосмислити гірке минуле, просити і пропонувати взаємопрощення за нанесені й отримані образи...¹⁷.

Перебуваючи на теренах України, папа згадував про особливі завдання та заслуги українського народу: «Кажу відповідальним за виховання: старанно дбайте про формацію майбутніх священників і покликаних до богосвяченого життя в руслі східної монашої традиції»¹⁸. ... вбиті Христа ради також християни інших віросповідань. Їхнє мучеництво є могутнім закликом до примирення та єдності»¹⁹. Дякую тобі, Україно, що оборонила Європу своєю невтомною та героїчною боротьбою проти загарбницьких орд»²⁰.

Відносини Католицької Церкви з УПЦ МП підтримувалися на рівні католицько-православного діалогу з РПЦ. Це взаємовизнання розпочалося в 1967 р. та

¹³ Шургот Б. Святіший Отець Іван Павло II для України. Львів, 2007.

¹⁴ Красиков А. У политической карты мира. Ватикан: история и современность. Москва, 1991. С. 57.

¹⁵ Пилипюк В. Україно, ти моя молитва... С. 139.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само. С. 169.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Там само.

²⁰ Там само. С. 178.

розвивалося у формі двосторонніх співбесід. Відновлення діяльності ГКЦ наприкінці 1980-х років значно послабило двосторонні контакти. Католицька Церква, щоб не загострювати відносин з РПЦ, не підтримувала офіційних відносин з Українською православною церквою Київського патріархату та автокефальною. Дуже важливим моментом діалогу стала зустріч Папи Римського з учасниками Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій у Національній філармонії 24 червня 2001 р. У контексті продовження пошуку екуменічного діалогу відбулися візити папських державних секретарів Тарчізіо Бертоне (травень 2008 р.) та П'єтро Пароліно (червень 2016 р.) та їхня участь у засіданнях Всеукраїнської Ради Церков, що свідчило про пошук консенсусу та добросусідства між релігійними конфесіями²¹.

Ватикан підтримував дипломатичні відносини з більшістю держав світу. Представлений наглядчачами в ООН, ЮНЕСКО, Міжнародному агентстві з атомної енергії (МАГАТЕ), Світовій організації охорони здоров'я та ін., Ватикан приєднався до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, Заключного акту наради по безпеці та співпраці в Європі, Паризької хартії для нової Європи. Посли папи, апостольські нунції, є в абсолютній більшості країн світу.

З початків незалежності Ватикан підтримував Україну в її ініціативах заради зміцнення миру, євроінтеграції. Співпраця між обома державами сприяла росту морального авторитету України як країни із західноєвропейськими цінностями²². Держави, які прагнуть до вступу в Європейський союз (між ними Україна), приділяли велику увагу духовним чинникам євроінтеграції, залучаючись до різноманітних форумів та зустрічей, які проводив Ватикан²³. Водночас Україна залишалася центральною перепоною на шляху до взаєморозуміння між Ватиканом та РПЦ. Можливість візиту папи в Росію була би реальною лише за виконання умов московських патріархів. Ватикан докладав чимало старань, щоб у межах екуменічного діалогу налагодити стосунки з РПЦ. Московська Церква, своєю чергою, продовжувала вимагати припинення прозелітизму католиків на канонічній території РПЦ та переслідувань греко-католиками православних у Західній Україні²⁴. Боязнь погіршення і так крихких взаємин з РПЦ змушувала Ватикан не підтримувати взаємин із «неканонічною» УПЦ КП та відкладати оголошення патріархату для ГКЦ, яка давно за статусом на нього заслуговує.

Дипломатичні відносини між Україною та Ватиканом розпочалися 8 лютого 1992 р. Візит Папи до України розцінювався як найскладніший. Багато міжнародних оглядачів прогнозували погіршення стосунків Ватикану з РПЦ аж до розірвання

²¹ Отрош М. І. Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку: монографія. Київ: Фенікс, 2017. С. 524–525.

²² Білик І. Українсько-ватиканські взаємини – погляд з Риму. *Україна і Ватикан*. Серія збірників наукових праць. Івано-Франківськ; Київ, 2008. Вип. 1: Українсько-ватиканські відносини в контексті суспільних і міжконфесійних проблем / за заг. ред. д. філос. н. А. Колодного (гол. ред.) та ін. С. 52.

²³ Мокшицький М. Погляд з Ватикану на глобалізацію та євроінтеграцію за понтифікату Йоана Павла II. *Україна і Ватикан*. Вип. 1. С. 93.

²⁴ Хоружий Г. Міжнародні відносини Ватикану та його взаємини з Україною. *Україна і Ватикан*. Вип. 1. С. 139.

взаємин. Ватикан звертав увагу на самостійність України під постійним зовнішнім тиском, а сам візит планував із 1998 р. (після запрошення Л. Кучмою) в контексті поїздки до Росії²⁵.

Двосторонні контакти на найвищому рівні керівників держав поглибилися після низки зустрічей. Л. Кучма двічі відвідував Ватикан, присутність Віктора Ющенка серед світових лідерів на похоронах Папи Римського Івана Павла II засвідчила відданість України християнським цінностям. Складовою відносин стали робочі поїздки в Ватикан інших високопосадовців України: В. Фокіна, В. Пустовойтенка, В. Литвина. В Україні не раз побували високі представники Апостольської столиці, що брали участь в різноманітних заходах, організованих РКЦ та УГКЦ. Розвитку двосторонніх відносин сприяли представництва УГКЦ, монарших згромаджень, Колегія св. Йосафата, інститут Святої Покрови при Ватикані.

Апостольська столиця послідовно підтримувала зусилля України у справі донесення світові правди про голодомор 1932–1933 рр. Одним із перших Ватикан на своєму внутрішньому рівні визнав цю трагедію геноцидом українського народу²⁶. Ватикан продовжував розглядати Україну як державу, чие існування та безпека слугуватиме стабільністю для всієї Європи²⁷. Зазначимо, що сфера інтересів Ватикану не обмежувалася суто церковними питаннями. Церква цікавилася всіма проблемами, актуальними для суспільства, починаючи від церковного життя і завершуючи передвиборчими кампаніями, збройними конфліктами, світовими фінансовими ринками та економічними реформи в різних регіонах світу²⁸.

Ватикан проводив активну гуманітарну діяльність на теренах України. У 2000 р. Україні було надано допомогу для ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, підтримки проектів з пропагандою християнських цінностей на суму близько 100 тис. у.о., неодноразово передавали медичне обладнання для лікарень в Україні, фінансово підтримували культурні, освітньо-наукові заходи. Для України, своєю чергою, науковий інтерес становлять бібліотеки та архіви Ватикану з джерелами про історію та культуру українських земель, у зв'язку з цим проведено низку спільних наукових конференцій, обговорень. Підтримку в Україні отримують католицькі вищі навчальні заклади: Український католицький університет (Львів), Вищий інститут релігійних наук святого Томи Аквінського (Київ), Інститут богословських наук (Городок, Хмельниччина), які навчають студентів різних спеціальностей²⁹. У межах угоди між Національною радіокомпанією України (НРКУ) та Radio Vaticana НРКУ транслює україномовну програму Radio Vaticana на Першому та Третньому каналах Українського радіо³⁰.

²⁵ Хоружий Г. Міжнародні відносини Ватикану та його взаємини з Україною...

²⁶ Україна – Ватикан: відносини довіри. URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina_vatikan_vidnosini_doviri.html

²⁷ Хоружий Г. Міжнародні відносини Ватикану... С. 146.

²⁸ Україна – Ватикан: відносини довіри. URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina_vatikan_vidnosini_doviri.html

²⁹ Козлов В. Дипломатія Святого Престолу... С. 114–115.

³⁰ Україна – Ватикан: відносини довіри. URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina_vatikan_vidnosini_doviri.html

Невирішеними у двосторонніх відносинах залишилося чимало питань, пов'язаних насамперед з діяльністю Католицької Церкви в Україні. Ватикан з початку 1990-х років вимагав визначення юридичного статусу Католицької Церкви в Україні, повернення культових споруд, які раніше належали РКЦ, визнання спеціальності «богослов'я» в системі освіти, укладення конкордату тощо³¹.

Можливість визнання патріархату УГКЦ Росія розцінювала як зменшення свого політико-духовного впливу, тому на звернення депутатів до Святого Престолу про надання патріархату в 2004 р. Ватикан зволивав через небажання псувати відносини з Православною Церквою, яке тільки відновилося після Другого Ватиканського собору³².

REFERENCES

Apostol's'ka nuntsiatura v Ukraini. (2018). URL: http://risu.org.ua/ua/index/reference/major_religions/~%D0%A0%D0%9A%D0%A6/33663/ [in Ukrainian].

Bilyk, Iryney. (2008). *Ukrayins'ko-vatykans'ki vzayemyny – pohlyad z Rymu. Ukrayina i Vatykan. Seriya zbirnykiv naukovykh prats'. Ukrayins'ko-vatykans'ki vidnosyny v konteksti suspil'nykh i mizhkonfesiynykh problem.* Ivano-Frankivs'k; Kyiv [in Ukrainian].

Vyshkovs'kyu, Pavlo. (2016). *Peresliduvana Tserkva. Katolyky Ukrayiny v chasy komunistychnoho rezhymu.* Kyiv: Vistka [in Ukrainian].

Kozlov, V. (2008). *Dyplomatiya Svyatoho Prestolu v post bipolyarniy systemi mizhnarodnykh vidnosyn za chasiv pontyfikatu Ioanna Pavla II.* Vinnytsya: KNYHA-VEHA [in Ukrainian].

Krasykov, A. (1991). *U polytycheskoy karty myra. Vatykan: ystoryya y sovremennost'.* Moskva [in Russian].

Mokshyts'kyu, M. (2008). *Pohlyad z Vatykanu na hlobalizatsiyu ta yevrointehratsiyu za pontyfikatu Yoana Pavla II. Ukrayina i Vatykan. Seriya zbirnykiv naukovykh prats'. Ukrayins'ko-vatykans'ki vidnosyny v konteksti suspil'nykh i mizhkonfesiynykh problem.* Ivano-Frankivs'k; Kyiv [in Ukrainian].

Otrosh, M. I. (2017). *Mistse i rol' Katolyts'koyi tserkvy u mizhnarodnomu pravoporyadku: monohrafiya.* Kyiv: Feniks [in Ukrainian].

Pylypyuk, Vasyl'. (2001). *Ukrayino ty moya molytva. Vizyt hlavy derzhavy Vatykan papry rym's'koho Ivana Pavla II v Ukrayinu 23–27 chervnya 2001 roku.* Kyiv [in Ukrainian].

Ukrayina – Vatykan: vidnosyny doviry (2017) URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina__vatikan__vidnosini_doviri.html [in Ukrainian].

Ukrayins'ko-vatykans'ki vidnosyny (2018). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8

³¹ Козлов В. Дипломатія Святого Престолу... С. 118.

³² Там само. С. 127.

Khoruzhyy, Hryhoriy. (2008). Mizhnarodni vidnosyny Vatykanu ta yoho vzayemyny z Ukrayinoyu. *Ukrayina i Vatykan. Seriya zbirnykiv naukovykh prats'. Ukrayins'ko-vatykans'ki vidnosyny v konteksti suspil'nykh i mizhkonfesiynykh problem*. Ivano-Frankivs'k; Kyiv [in Ukrainian].

Shurhot, B. (2007). *Svyatishyy Otets' Ivan Pavlo II dlya Ukrayiny*. L'viv [in Ukrainian].

Olbromski, M. (2001). *Wielkie dni Lwowa. Razem Papież Jan Paweł we Lwowie czerwiec 2001*. Pszemyśl [in Poland].

Taras Horbachevsky. Ukraine – Vatican: Interstate and inter-church relations (1991–2005)

The article examines the stages of the formation of diplomatic relations between Ukraine and the Vatican in the 1990s. The chronology of official meetings and visits of officials was followed, the causes of difficulties with delaying the opening of the Ukrainian Embassy in the Vatican were identified. The Vatican was interested in a close relationship with Ukraine, where the Catholic Church was granted equal rights alongside other denominations, which served as a basis and example for further in-depth dialogue with the Russian Orthodox Church (ROC). The papal mission in Ukraine aimed to protect the status of the Catholic Church and to ensure religious freedom.

The Vatican's policy towards an independent Ukraine, its support in the state's aspirations for European integration are analyzed. The importance of the visit of Pope John Paul II and his dialogue in Ukrainian society for the development of inter-church cooperation, inter-confessional dialogue, Ukrainian-Polish reconciliation in matters of historical memory was established. The disconnection of inter-denominational disputes smoothed out the activities of the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations, whose work was judged to be attended by the Pope. In his speech to the audience of the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations, the Pope emphasized the multicultural space of Ukraine.

The framework of cooperation between Ukraine and the Vatican in humanitarian policy, social and educational programs is traced. Cooperation between the two countries has contributed to the growth of the moral authority of Ukraine, as a European state with Western European values. Countries seeking to join the European Union (among them Ukraine) paid great attention to the spiritual factors of European integration, attending various forums and meetings held by the Vatican.

Key words: Ukraine, Vatican, Roman Catholic Church, diplomatic relations, ecumenism.